

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
(केंद्रीय विश्वविद्यालय)

बी-04, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र कटवारिया सराय, नई दिल्ली-110016

सत्यापन प्रमाणपत्र

(वास्तुशास्त्र)

1. प्रमाणित किया जाता है कि शास्त्री में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
2. प्रमाणित किया जाता है कि आचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।
3. प्रमाणित किया जाता है कि विशिष्टाचार्य में संचालित कक्षा के अनुसार सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. एवं एल.ओ. का कार्य पूर्ण है।

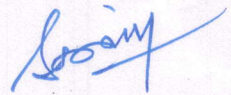
विभागाध्यक्ष हस्ताक्षर

नाम:.....

दिनांक:.....

प्रो. विष्णुपद म्हापात्र

सत्यापित
VERIFIED

कुलसचिव / Registrar

श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
बी-4, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र, नई दिल्ली-110016
B-4, Qutub Institutional Area, New Delhi-110016

कार्यक्रमस्य विशिष्टपरिणामः(PSO)

➤ विशिष्टाचार्य (एकवर्षीय M.Phil.)वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः-

- 1- व्यापकस्तरे वास्तुशास्त्रीयसिद्धान्तानां परिज्ञानं करिष्यति।
- 2- वास्तुशास्त्रस्य तार्किकरूपेण तर्कसङ्गतप्रकारेण वैज्ञानिकदृष्ट्या च समालोचनात्मकं चिन्तनं कर्तुं शक्यति। अपि च समस्यानां समाधाने विश्लेषणे चिन्तने च समर्थो भविष्यति।
- 3- वास्तुशास्त्रस्य ज्ञानं लिखितरूपेण मौखिकरूपेण च सम्प्रेषयितुं शक्यति। तथा च स्वविचारमनुभवमभिव्यक्तिञ्च प्रकटयितुं समर्थो भविष्यति।
- 4- वास्तुशास्त्रस्य प्रयोगात्मकविषयाणामधिगमे सामूहिकरूपेण कार्यं कर्तुं शक्यति। अनेन समूहस्येतरसदस्यैः सह पारस्परिककौशलानां विनिमयेन, शैक्षणिक-भावनात्मकस्तरेषु प्रभावेण च सामाजिककौशलस्य विकासः करिष्यति।
- 5- वास्तुशास्त्रस्य विविधप्रकारस्याधिगमे सुनियोजितप्रणाल्या कार्यं विधाय लोकतान्त्रिकमूल्यार्जनञ्च कृत्वा उत्तरदायित्वं निर्वोढुं समर्थो भविष्यति। अनेन लोकतान्त्रिकाभिवृत्तिः जायमाना भविष्यति।
- 6- विभिन्नमूल्यप्रणालीनामभिज्ञानं कृत्वा नैतिकाचरणेन समृद्धो भविष्यति। अनेन प्रकारेण सदाचारं व्यावसायिकनैतिकतां चावगन्तुं शक्यति।
- 7- वास्तुशास्त्रस्य तु पर्यावरणेन सह साक्षात्सम्बन्धकारणाद् विभिन्नपर्यावरणविषयकचर्चानां समस्यादीनां च विषये दत्तावधानो भविष्यति। अतः पर्यावरणविषये तस्य स्थिरताविषये च जागरूको भविष्यति।
- 8- वास्तुशास्त्रस्याध्ययनेन स्वनिर्देशितपद्धत्या आजीवनं शिक्षोन्मुखं भूत्वा कार्यकौशले दक्षो भविष्यति।
- 9- वास्तुशास्त्रस्याधिगमनेन विचाराणां प्रमाणानामनुभवानां मूल्याङ्कनेन अनुसन्धाने सक्षमो भविष्यति।
- 10- वास्तुनिर्माणादिप्रायोगिकार्ये समर्थो भूत्वा आजीविकाप्राप्तुं शक्यति।
- 11- वास्तुनिर्माणादिषु परामर्शं दातुं समर्थो भविष्यति।
- 12- वास्तुशास्त्रस्याध्ययनेन सांस्कृतिक-धार्मिक-सामाजिकादिविषयान् प्रति आकृष्टो भविष्यति।

विशिष्टाचार्यकार्यक्रमपरिणामाः (Programme Outcomes For M.Phil.)

➤ विशिष्टाचार्य (एकवर्षीय M.Phil.) वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः –

PO 1- समीक्षात्मकगहनमध्ययनम् – निर्धारितग्रन्थानां गहनरूपेण पठने क्षमो भविष्यति। अपि च एतेषां व्यापकनिहितार्थानाम् अधिगमे सक्षमो भविष्यति।

- विभिन्नरूपाणां शैलीनां संरचनानाञ्च गभीराध्ययनम्।
- विभिन्नव्याख्यात्मकतकनीकीनां प्रयोगः।

PO 2- आलोचनात्मकञ्चिन्तनम्- विभिन्नचर्चासु विषयेषु च गहनरूपेण चिन्तने समर्थो भूत्वा वास्तविकजीवनस्य स्थितिभ्यः, सम्बन्धकरणे सक्षमो भविष्यति।

- ज्ञानस्य संश्लेषणम् एकीकरणञ्च।
- तर्ककौशलस्याभ्यासः विकासश्च।
- विषयवस्तुनः गहनाध्ययनम्।

PO 3- ज्ञानस्यैकीकरणम् – इदम् एकस्मिन् विषये एकाधिकविषयेषु विस्तृतज्ञानञ्च तथा च अनुशासनात्मकसीमानां ज्ञानमैकीकृतकरणस्य क्षमतां प्रदर्शितं करोति। अस्मिन् अन्तर्निहितक्षमताः सन्ति-

- ज्ञानस्य वर्तमानस्थितेः अध्ययनं करिष्यन्ति।
- बहुविषयकाधिगमक्षमता।
- अन्यविषयाणां कार्येषु परिचिताः भविष्यन्ति।

PO 4- सम्प्रेषणकौशलम्- इदं विभिन्नस्वरूपेषु ज्ञानस्य सम्यक्प्रकारेण साधनाय सम्प्रेषितकरणस्य क्षमतां प्रदर्शयति। अस्मिन् विषयसामग्रीभ्यः सन्दर्भेभ्यः प्रकृतेश्च लेखनशैलीं समुचितरूपेण समायोजितकरणस्य क्षमताः सन्निहिताः सन्ति।

- लिखितप्रकारेण मौखिकप्रकारेण च सम्वादः।
- स्पष्टरूपेण प्रभावीप्रकारेण च लेखनम्, लेखनम् अनुकूलितकरणम्।
- सर्वाभ्यः स्थितिभ्यः विश्लेषणात्मककौशलम्।

PO 5-अनुसन्धानस्याभिक्षमता – कस्मैचिदपि विषयाय आलोचनात्मकस्य विद्वत्तापूर्णान्वेषणस्य भावनायाः विकासः। अत्र सन्निहिताः सन्ति –

- उपयुक्तानुसन्धानस्रोतानामभिज्ञानं मूल्याङ्कनकरणम्।

- प्रलेखिताकादमिकलेखने स्रोतांसि संन्यस्तीकरणम्।
- तेषु स्रोतेषु प्रत्युत्तरे मूलतर्कसज्जीकरणम्।
- अनुसन्धानपद्धतेः विशेषाध्ययनम्।
- शोधान्वेषणाय कौशलप्राप्तिकरणम्।

PO 6- वैश्विकनागरिकरूपे भूमिकानिर्वहणम्- वैश्विकप्रणालीनाम् आलोचनात्मकं बोधं सम्बन्धितपरिवर्तनञ्च प्रभावितकरणाय समुदायेषु स्वस्य भूमिकायाः निर्वहणम्। अत्र अन्तर्निहिताः क्षमताः सन्ति-

- स्थानादिकानामनुचिन्तनं विना परेषां भावनानां विचाराणाञ्च सम्माननम्।
- विश्वस्य जनानां समाजानां पर्यावरणस्य च मध्ये परस्परसहभागस्य प्रदर्शनम्।

PO 7- वास्तुशास्त्रस्य मानकग्रन्थानां समीक्षणम् – वास्तुशास्त्रस्य निर्धारितमानकग्रन्थानां गहनाध्ययनेन समीक्षात्मकतथ्यानामन्वेषणम्। अत्र अन्तर्निहिताः सन्ति-

- वास्तुशास्त्रे मानकग्रन्थानां समीक्षा।
- वास्तुशास्त्रसम्बन्धितग्रन्थानामालोडनम्।
- प्राचीनार्वाचीनवास्तुविषयकग्रन्थानां समीक्षात्मकमध्ययनम्।
- वास्तुशास्त्रस्य विविधग्रन्थानां परिज्ञानम्।

PO 8- वास्तुशास्त्रस्य सैद्धान्तिकं प्रायोगिकञ्च परिज्ञानम् – वास्तुशास्त्रस्य ज्ञानेऽभिवृद्ध्यर्थं तेषां सम्बन्धिततथ्यानां समुचितज्ञानार्थञ्च सैद्धान्तिकाध्ययनेन सह प्रायोगिकमध्ययनम्। अत्र अन्तर्निहिताः सन्ति –

- वास्तुशास्त्रस्य महत्वं समृद्धत्वञ्चाभिज्ञातुं शक्यन्ति।
- वास्तुशास्त्रस्य सैद्धान्तिकतत्त्वानां परिचयः।
- वास्तुशास्त्रस्य प्रायोगिकाध्ययनेन जीवने तेषां प्रयोगे सक्षमाः भविष्यन्ति।
- वास्तुशास्त्रस्य अर्वाचीनवास्तुकलया सह तुलनात्मकमध्ययनम्।

विशिष्टाचार्यपाठ्यक्रमपरिणामाः (Course Outcomes For M.Phil)

➤ विशिष्टाचार्य(एकवर्षीयM.Phil)वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः –

पाठ्यक्रमः	पाठ्यक्रमपरिणामाः
<p>पाठ्यक्रमः-1 CC – 2 (स्वशास्त्रीयविषयः) (प्रमुखाचार्याणाम् ऐतिहासिकः शोधात्मकश्च परिचयः समराङ्गणसूत्रधार-45 वास्तुसार -4 विश्ववल्लभवृक्षायुर्वेद-4 मयमतम् -26 प्रासादमण्डनम्-6)</p>	<p>CO 1- प्रमुखाचार्याणाम् ऐतिहासिकं शोधात्मकञ्च परिचयमवाप्य तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 2- वास्तुशास्त्रस्य अष्टाङ्गानां लक्षणानि विज्ञाय तेषां विश्लेषणं कर्तुं सक्षमो भविष्यति। CO 3- वास्तुविन्यासस्य विभिन्नतथ्यानामाकलनं कृत्वा तेषां विश्लेषणपूर्वकं व्यावहारिकजीवने प्रयोगं कर्तुं शक्यति। CO 4- वृक्षारोपण-वृक्षचिकित्सादिविषये ज्ञानमवाप्य तेषां व्यावहारिकजीवने प्रयोगे निपुणो भविष्यति। CO 5- शालाविधानस्य विविधाङ्गानां विषये तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति। CO 6- प्रासादानां प्रभेदानामङ्गानाञ्च परिचयं लब्ध्वा तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 7- वास्तुशास्त्रस्य प्रसिद्धग्रन्थानां विभिन्नविषयाणां ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रमः-2 CC – 4 (स्वशास्त्रीयविषयः) (वास्तुविद्या 1-8)</p>	<p>CO 1- वास्तुकर्मणि मानप्रयोग-स्थपत्यादीनां लक्षणादिकं विज्ञाय तेषां विशेषतां वक्तुं शक्यति। CO 2- वास्तुभूपरीक्षण-वास्तुसंज्ञादिकं ज्ञात्वा तेषामाकलनं विवेचनां च कर्तुं शक्यति। CO 3- वेदिविस्तार-दिक्परिच्छेद-वास्तुदेवतादिकं विज्ञाय तेषां तथ्यात्मकं विश्लेषणं कर्तुं सक्षमो भविष्यति। CO 4- वास्तुदेवतानुरूपं द्वार-शय्या-महानसादीनां विन्यासे ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे वास्तुकर्मणि प्रयोगे च दक्षो भविष्यति। CO 5- वेदिसंस्थानादिकानां तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p>

	<p>CO 6- अङ्गणलक्षण-मर्मादिसंस्थानां ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे वास्तुकर्मण्यनुप्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>CO 7- वास्तुविद्यायां कालनियमानां त्रिशाललक्षणादिकं विज्ञाय व्यावहारिकक्षेत्रे तेषामनुप्रयोगं कर्तुं शक्यति।</p> <p>CO 8- गृहवास्तुविधानविषये तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषां विश्लेषणे वास्तुकर्मणि प्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p>
--	--

श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

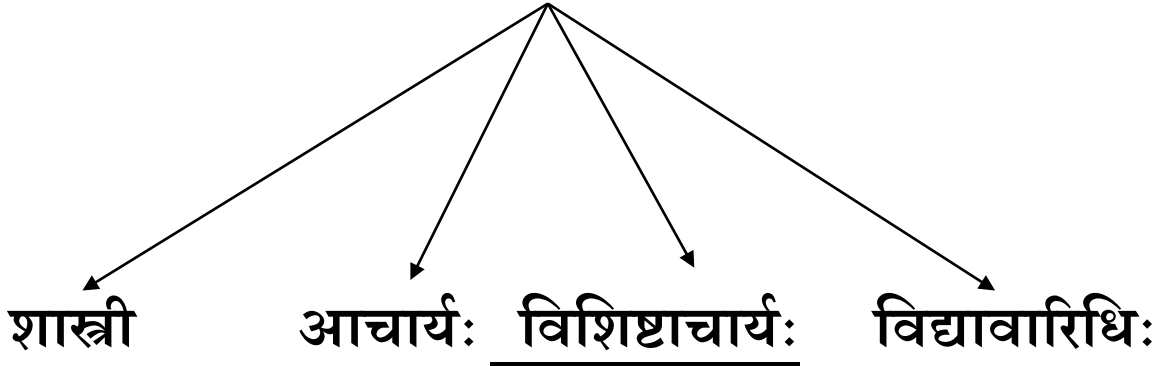
(केन्द्रीयविश्वविद्यालयः)

बी-4, कुतुबसांस्थानिकक्षेत्रम्, नवदेहली

वास्तुशास्त्रविभागः

उपाधिकार्यक्रमाः

विशिष्टाचार्य(एकवर्षीयM.Phil.)वास्तुशास्त्रोपाधिकार्यक्रमविवरणम्

विशिष्टाचार्याधिगमपरिणामाः (Learning Outcomes For M.Phil)

➤ विशिष्टाचार्य(एकवर्षीय M. Phil) वास्तुशास्त्रकार्यक्रमस्यान्ते छात्रः –

पाठ्यक्रमः	अधिगमपरिणामाः
<p>पाठ्यक्रमः-1 CC – 2 (स्वशास्त्रीयविषयः) (प्रमुखाचार्याणाम् ऐतिहासिकः शोधात्मकश्च परिचयः समराङ्गणसूत्रधार-45 वास्तुसार -4 विश्ववल्लभवृक्षायुर्वेद-4 मयमतम् -26 प्रासादमण्डनम्-6)</p>	<p>LO 1- प्रमुखाचार्याणाम् ऐतिहासिकं शोधात्मकञ्च परिचयमवाप्य तेषां विषये शोधात्मकदृष्ट्या व्याख्याने क्षमो भविष्यति।</p> <p>LO 2- वास्तुशास्त्रस्य अष्टाङ्गानां लक्षणानि विज्ञाय तेषां विश्लेषणे व्याख्याने समर्थो भविष्यति।</p> <p>LO 3- वास्तुविन्यासस्य विभिन्नतथ्यान् सम्यगवगत्य विश्लेषणपूर्वकं व्यावहारिकजीवने अनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 4- वृक्षारोपण-वृक्षचिकित्सादिविषये ज्ञानमवाप्य तेषां विषये प्रयोगे निपुणो भविष्यति।</p> <p>LO 5- शालाविधानस्य विविधाङ्गानां विषये तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषामनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 6- प्रासादानां प्रभेदान् अङ्गान् परिज्ञाय तेषां विशेषताभिकथने अनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>LO 7- वास्तुशास्त्रस्य प्रसिद्धग्रन्थानां विभिन्नविषयाणां ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे समाजे प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p>
<p>पाठ्यक्रमः-2 CC – 4 (स्वशास्त्रीयविषयः) (वास्तुविद्या 1-8)</p>	<p>LO 1- वास्तुकर्मणि मानप्रयोग विषये परिज्ञाय प्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 2- स्थपत्यादीनां लक्षणादिकं विज्ञाय तेषां विशेषताभिकथने समाजे परीक्षणञ्च कर्तुं शक्यति।</p>

<p>LO 3- वास्तुभूपरीक्षण-वास्तुसंज्ञादिकं ज्ञात्वा तेषामाकलने विवेचने च समर्थो भूत्वा प्रयोगे क्षमो भविष्यति।</p> <p>LO 4- वेदिविस्तारादिकं परिज्ञाय अनुप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 5- दिक्परिच्छेदं पठित्वा तेषां व्यवहारे प्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>LO 6- वास्तुदेवतादिकं विज्ञाय तेषां तथ्यात्मकविश्लेषणे अनुप्रयोगे च क्षमो भविष्यति।</p> <p>LO 7- वास्तुदेवतानुरूपं द्वार-शय्या-महानसादीनां विन्यासे ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे वास्तुकर्मणि प्रयोगे च दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 8- वेदिसंस्थानादिकानां तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषां प्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>LO 9- अङ्गणलक्षणं परिज्ञाय तेषां व्यावहारिकप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 10- मर्मादिसंस्थानविषये ज्ञानमवाप्य तेषां निरूपणे वास्तुकर्मण्यनुप्रयोगे च निपुणो भविष्यति।</p> <p>LO 11- वास्तुविद्यायां कालनियमान् परिज्ञाय तेषां व्यावहारिकप्रयोगे दक्षो भविष्यति।</p> <p>LO 12- त्रिशाललक्षणादिकं विज्ञाय व्यावहारिकक्षेत्रे तेषामनुप्रयोगे समर्थो भविष्यति।</p> <p>LO 13- गृहवास्तुविधानविषये तथ्यात्मकं ज्ञानमवाप्य तेषां विश्लेषणे वास्तुकर्मणि प्रयोगे च समर्थो भविष्यति।</p>
--